

JĘZYK ANGIELSKI

Liceum Ogólnokształcące

Zagadnienie metodyczne dla nauczycieli: Wykorzystanie technik kooperatywnych w uczeniu mediacji językowej

Scenariusz lekcji

Joanna Stefańska

Cel autoobserwacji/obserwacji:

- nabywanie umiejętności analizowania lekcji ze względu na rolę mediacji w osiągnięciu celów lekcji.

Czym jest mediacja językowa?

Mediacja to kompleksowe działanie językowe, które odnosi się do rozumienia i wyrażania się w danym języku. Mediacja polega na tym, że używamy języka, aby wyjaśnić coś komuś, kto tego nie byłby w stanie w pełni zrozumieć bez naszej pomocy. Jako proces przetwarzania językowego, oprócz struktur leksykalno-gramatycznych, do prawidłowego funkcjonowania wymaga też znajomości kontekstów kulturowych, określanych jako kompetencja interkulturowa. Mediacja, wykorzystując środki językowe, pośredniczy między co najmniej dwoma kontekstami kulturowymi. Jest to dość specyficzny rodzaj tłumaczenia, bardziej sytuacyjnego niż literalnego: oddaje raczej ogólny sens sytuacji niż konkretne słowa. Bardzo często jest to pośredniczenie między osobami, które nie są w stanie bezpośrednio się ze sobą komunikować, przede wszystkim z powodu nieznamościami danego języka obcego.

Mediacja łączy wymiar indywidualny i wymiar społeczny, a działanie dokonuje się poprzez mediację procesów mentalnych, uruchamianych podczas realizacji kompleksowego zadania.

Działania mediacyjne obejmują:¹

- mediację tekstów: przekazywanie określonych informacji², objaśnianie danych (np. na wykresach), przetwarzanie tekstu, tłumaczenie tekstu pisanego, słuchanie i robienie notatek, wyrażanie osobistej odpowiedzi, analiza i krytyka;
- mediacje znaczenia/koncepcji: ułatwienie współpracy z rówieśnikami, współpraca przy konstruowaniu znaczenia, zarządzanie interakcją, zachęcanie do myślenia pojęciowego/konceptualnego;
- mediację komunikacji: upraszczanie przestrzeni wielokulturowej, pośredniczenie, ułatwienie komunikacji w delikatnych sytuacjach/sporach;
- strategię mediacyjne: nawiązywanie do wcześniejszej wiedzy i umiejętności, fragmentacja skomplikowanych informacji, dostosowanie języka, rozwijanie/szczegółowe opracowanie zwartej treści, upraszczanie tekstu.

Mediacja językowa ma wymiar międzyjęzykowy (tłumaczenie pisemne lub ustne, bardziej lub mniej formalne, przetwarzanie tekstów) lub wewnątrzjęzykowy, ograniczający się do działań w obrębie języka docelowego (np. streszczenie tekstu) lub języka źródłowego. Streszczenie tekstu w L1 (języku 1) jest także działaniem mediacyjnym, które dotyczy samego języka, jego formy i znaczenia. Ale gdy tylko wyjdziemy poza ideę prostego przekładu z jednego języka na drugi, postrzeganej jako transfer znaczenia, i gdy weźmiemy pod uwagę ładunek kulturowy słów oraz ich częściową nieprzetłumaczalność, wchodzimy w drugi wymiar mediacji, wymiar kulturowy.³

Mediacja językowa jest zawsze interakcją, która łączy w sobie wymiar społeczny i kulturowy z konkretnym użyciem języka – w edukacji szkolnej przede wszystkim języka obcego, choć i tutaj ważne będzie odniesienie do języka rodzimego. Mediacja językowa została ujęta w nowej podstawie programowej MEN-u i zapisana głównie jako przetwarzanie języka.⁴

W związku z tym nauczyciele mają obowiązek uczyć swoich podopiecznych mediacji językowej.

Ćwiczenia w mediacji językowej – streszczenie

1. Tłumaczenie audiowizualne z formy pisemnej na pisemną lub ustnej na pisemną: napisy do filmów z odniesieniem do sytuacji i adresata, uwzględniając aspekty międzykulturowe.
2. Pisemne streszczenie tekstu audio lub audiowizualnego: forma ustna na pisemną.

¹ E. Piccardo, Mediation "A paradigm shift in language education", University of Toronto & Université Grenoble-Alpes, 2018

² Patrz Podstawa programowa ...

³ Janowska, Mediacja i działania mediacyjne w dydaktyce języków obcych, Języki Obce w szkole, nr 3/2017

⁴ Patrz Podstawa programowa ...

3. Ustne streszczenie treści pisemnego dokumentu; odpowiednie jako przygotowanie do nieformalnego tłumaczenia ustnego np. podczas wizyty przedstawicieli partnerskiej szkoły.
4. Ustne streszczenie z tekstu słuchanego lub zapisu tekstu do słuchania (np. wywiad, piosenka). Odpowiednie jako ćwiczenie przygotowujące do nieformalnego tłumaczenia; bezpośredni, ale wstępny etap prowadzący do streszczania jednorazowo dłuższej wypowiedzi.

Ćwiczenia w mediacji językowej – transformacja typu tekstu

1. Parafrazowanie tekstu zawierającego liczne elementy graficzne (wykresy, tabele, schematy) np. tekstu technicznego, z zachowaniem formy pisemnej.
2. Pisemna parafraza ustnego wykładu – notatki.
3. Ustna parafraza pisemnego dokumentu.
4. Parafrazujące ustne renderowanie krótkiego wykładu specjalistycznego (lub jego zapisu), tj. przedstawienie informacji w nim zawartych w formie najbardziej właściwej dla danego środowiska.

Tłumaczenie nieformalne

1. Ustne tłumaczenie interakcji zachodzącej między dwoma lub wieloma osobami.

W wielu podręcznikach znajdziemy zadania związane z przetwarzaniem tekstów, zarówno w formie pisemnej, jak i ustnej. Ponadto uwzględniono w nich konteksty komunikacji międzyjęzykowej, czyli opartej na pośredniczeniu między danym językiem obcym a językiem polskim. Celem takich zadań jest aktywność translacyjna uczniów zgodna z ich możliwościami. Uczeń ma być w stanie np. czytać selektywnie tekst obcojęzyczny, filtrując go pod względem konkretnych informacji, o których znalezienie został poproszony w języku ojczystym, i w tymże języku ma przekazać znalezione w tekście wiadomości. Dość często chodzi tutaj o znalezienie słów-kluczy.

Prostą, a jednocześnie kreatywną postacią mediacji językowej będzie np. ustalenie pomysłów na spędzenie wolnego czasu podczas szkolnej wymiany między uczniami z polskiej i zagranicznej szkoły, kiedy ci ostatni są z wizytą w mieście gospodarzy. W takiej sytuacji należy dowiedzieć się, jakie są ulubione sposoby spędzania wolnego czasu danych osób, a następnie wspólnie stworzyć plan działania. Także i tutaj konieczne będą translacja oraz przetwarzanie tekstów pisanych, gdyż, aby ciekawie spędzić dzień, trzeba zapoznać się z różnymi broszurami informacyjnymi i przekazać ich najważniejsze treści w języku obcym, zrozumiałym dla gości z zagranicy.

Do realnych obszarów autentycznej komunikacji obcojęzycznej, które wiążą się z mediacją językową, zaliczają się nie tylko czytanie broszur i informowanie o ich zawartości osób nieposługujących się danym językiem, ale też przekazywanie im treści zawartych na szyldach, etykietach czy w instrukcjach obsługi. Mediacja językowa to również objaśnianie i interpretowanie tekstów niewerbalnych, które prezentowane są przy wykorzystaniu wykresów, infografik, map, a nawet rozkładów jazdy. Polega to na odczytywaniu skrótów, symboli lub innych oznaczników objaśnionych w legendzie.

Obszarem pracy dydaktycznej, w której można optymalnie wykorzystać działania z zakresu mediacji językowej, jest realizacja zadań projektowych. Uczniowie muszą zebrać odpowiednie informacje i dokonać między nimi translacji. Zadanie może np. polegać na przygotowaniu wyjazdu zagranicznego i ustaleniu jego szczegółów w zespole klasowym, a później poinformowaniu rodziców o planach oraz przebiegu podróży. Mediacja językowa stanowi szerokie pole dla wielu działań dydaktycznych – jedynym ograniczeniem jest kreatywność nauczycieli i ich uczniów.

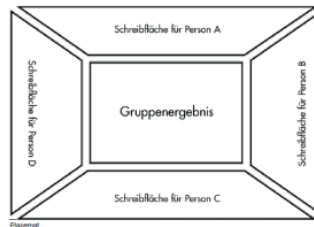
Techniki kooperatywne⁵ do wykorzystania w mediacji językowej (mediację tekstów: przekazywanie określonych informacji, wyrażanie osobistej odpowiedzi, analiza i krytyka; mediacja znaczenia: zarządzanie interakcją):

⁵ A. Abramczyk, S. Jurkowski, Kooperatywne uczenie się – metody i techniki pracy w zróżnicowanych zespołach klasowych, w *Języki Obce w szkole*, nr 2/2020

- a) **technika: stanowisko (placement)**, stosowana w celu wypracowania określonego stanowiska na dany temat.

Przebieg:

1. Uczniowie dobrani w czwórki siadają przy jednym stoliku i otrzymują jedną kartę pracy wielkości co najmniej A3:

2. Nauczyciel stawia pytanie, zadanie, problem do rozwiązania.
3. Każdy uczeń pracuje/zastanawia się samodzielnie i zapisuje na przydzielonym mu polu swoje pomysły, odpowiedź.
4. Następnie każdy przedstawia pozostałym członkom grupy swoje pomysły.
5. Uczniowie dyskutują i ustalają wspólną odpowiedź, rozwiązanie i zapisują ją na środkowym polu.
6. Odpowiedź grupy jest przedstawiana na forum.

- b) **technika: akwarium (fishbowl)**, stosowana w celu kształcenia umiejętności argumentowania, dyskusowania, podejmowania decyzji.

Przebieg:

1. Nauczyciel podaje kontrowersyjne twierdzenie lub pytanie, np.: Dziewczęta osiągają lepsze wyniki z egzaminów – natura czy wychowanie?
2. Uczniowie losują jedną opcję: miasto/wieś.
3. Każdy uczeń samodzielnie wypisuje sobie argumenty do wylosowanej lokalizacji.
4. Tworzymy dwa kręgi, nauczyciel wybiera do wewnętrznego kręgu trzy osoby z opcją: miasto i trzy osoby z opcją: wieś.
5. Osoby w wewnętrznym kręgu dyskutują, w zewnętrznym przysłuchują się (są za szybą akwarium, bez prawa głosu).

Gdy komuś z wewnętrznego kręgu skończą się argumenty, może na jego miejsce wejść ktoś z zewnętrznego kręgu (do wyczerpania argumentów i chętnych).

- c) **technika: akwarium dla stanowisk przeciwnych** – jest to rodzaj dyskusji grupowej, z której można skorzystać, gdy istnieją dwie różne opinie lub stanowiska. Każda grupa ma możliwość przedyskutowania problemu, podczas gdy druga grupa obserwuje. Celem tej techniki jest uzyskanie przez jedną grupę wglądu w drugą perspektywę poprzez umożliwienie słuchania i formułowania pytań. Po udostępnieniu i wysłuchaniu przez obie strony uczniowie często mają możliwość przedyskutowania swoich pytań i pomysłów z kolegami reprezentującymi drugą stronę sporu.
- d) **technika: akwarium dla wielu perspektyw** – ten format pozwala uczniom spojrzeć na pytanie lub tekst z różnych perspektyw. Najpierw przydziel grupom uczniów punkt widzenia, który będą reprezentować. Mogą to być poglądy różnych postaci historycznych, postaci w powieści, kategorie społeczne (np. młodych, starych, mężczyzn, kobiet, robotników, przemysłowców, chłopów, szlachciców, żołnierzy, kapłanów) lub punkty widzenia polityków/filozofów. Każda grupa omawia to samo pytanie, wydarzenie lub tekst z przypisanej perspektywy. Celem tej techniki jest zastanowienie się, w jaki sposób punkt widzenia kształtuje znaczenie. Po prezentacji wszystkich grup uczniowie mają możliwość omówienia swoich pomysłów, opinii i pytań z kolegami z innych grup.